

# ”My daddy had gone down for his last, last time” Döden i sånger om kolgruvearbete i Appalacherna<sup>3</sup>

Av Mats Greiff

He's only a miner been killed in the ground  
Only a miner and one more is found  
Killed by an accident, no one can tell  
His mining all over, poor miner, farewell

Detta är refrängen till ”He's only a miner” inspelad av Ted Chestnut år 1928. Till skillnad från den uppståndelse de stora gruvolyckorna kan skapa i media handlar den om de enskilda dödsfallen som var vardag i det tidiga 1900-talets appalachianska kolgruveindustri.<sup>4</sup> Sången ger en bild av gruvarbete.

Under Donald Trumps valkampanj inför presidentvalet 2016 fokuserade han ofta kolgruveindustrin. Med sina löften om satsningar på den anknöt han i hög grad till ett kulturarv där kolgruvearbetare symboliserar en traditionell arbetarklass som ska återskapas: en arbetarklass bestående företrädesvis av vita män som ofta förknippats med sådana maskulina ideal som Trump själv synes sympatisera med. Detta ger en annan bild av gruvarbete. Philip Bump uttrycker det i *Washington Post* på följande vis:

He was celebrating a macho, idealized past, not the murkier present. In America in 2017, service-sector jobs that employ a large percentage of women and nonwhites are more common than jobs in manufacturing or coal mining. But those aren't the jobs that Trump was running to protect. Far less of Trump's core base of support is negatively affected by a stumbling coal industry than a crumbling department store chain. But department stores don't carry the cultural weight that coal mining does, particularly to Trump and his base of support.<sup>5</sup>

Till det kolgruvearbetets kulturarv som Donald Trump använder sig av hör en arbetarkultur präglad av ideal kring en stark maskulinitet. Svenska historiker som Eva Blomberg och Björn Horgby har betonat denna del av gruvarbetarkulturerna i Sverige.<sup>6</sup>

---

<sup>3</sup> Texten bygger delvis på mitt arbete: “He leaves his companion, And little ones too, To earn them a living, As all miners do”. Maskulinitetsuttryck i sånger om kolgruvearbete i Appalacherna”. i *Plats för makt. En vänbok till Monika Edgren*, Lund 2018.

<sup>4</sup> *Muscle of Coal. Mining Songs from the Appalachian Coalfields*, CD-box med bok, Big Stone Gap 2007, s. 8.

<sup>5</sup> Philip Bump, “Why is Trump more worried about coal miners than department store employees?” *Washington Post* 10/7 2017.

<sup>6</sup> Eva Blomberg, *Män i mörker. Arbetsgivare, reformister och syndikalister. Politik och identitet i svensk gruvindustri 1910–1940*, Stockholm 1995; Björn Horgby, *Med dynamit och argument. Gruvarbetarna och deras fackliga kamp under ett sekel*, Stockholm 1997; Se också Lisa Ringblom, *Utmanad ordning? En studie av kön och jämställdhetsarbete i den svenska gruvindustrins arbetsorganisationer*, Luleå 2019, s. 10ff.

Kolgruvorna i Appalacherna har en mytomspunnen historia. Arbetet och verksamheten i gruvorna har ofta varit föremål för populärmusikaliska skildringar, vilka bidragit till att forma ett mytologiserat förgånget. I allt från Appalachernas balladtradition till den moderna countrymusiken har dagligt arbete, livsvillkoren i gruvstäderna och dramatiska olyckor beskrivits. I denna musiktradition har sångare, såväl män som kvinnor, format starka maskulinitetsideal förknippade med gruvarbete. Men det har också skapats motbilder med skildringar av rädda män som tvekat att gå ner i underjordens mörker och det för hälsan skadliga koldammet. Inte sällan har döden funnits närvarande. Särskilt märkbart är detta i gruvarbetarnas egna sånger. I skildringarna uttrycks således såväl hegemoniska maskulinitetsideal som mothegemonier – eller alternativa maskuliniteter.

Kolgruvearbetets farliga arbetsmiljö och olycksriskerna är centrala ur ett maskulinitetsperspektiv. Inte sällan har yrkesgrupper som dominerats av män använt sig av föreställningar om det farliga, smutsiga, tunga och riskfyllda arbetet för att skapa och upprätthålla en manlig dominans och stänga ute kvinnor.<sup>7</sup> Kolgruvearbetet var ett typiskt sådant yrke. I många länder, däribland USA och Sverige, stiftades kring sekelskiftet 1900 lagar som förbjöd kvinnor att arbeta under jord. Den o mekaniserade arbetsprocess som tillämpades inom kolgruvearbete ännu i början av 1900-talet underbyggde en arbetarmanlighet grundad i fysisk styrka och mod. Den välbyggda starka kroppen har framställts som central i en sådan arbetarmanlighet.<sup>8</sup> Samtidigt var döden ständigt närvarande för gruvarbetarna, dels i form av lungsjukdomar, dels i form av olyckor med ras och explosioner. Statistiken över antalet döda vittnar om detta. Från april 1917 till november 1918 när USA deltog på alliansens sida i första världskriget dog det fler arbetare i landets kolgruvor än soldater i kriget.<sup>9</sup> Döden var således en vardagens realitet för kolgruvearbetare och deras familjer likaväl som för soldater och deras familjer.

På vilket sätt formades och förändrades då manligt handlande och olika maskulinitetsideal inom kolgruvearbetet i USA under 1900-talet och hur tog sig detta uttryck i gruvarbetarnas egna sånger? I denna artikel analyseras gruvarbets- och gruvarbetarskildringar inom Appalachernas musiktraditioner relaterade till de sociala och ekonomiska förändringar som skedde i regionens gruvor och gruvstäder under 1900-talets första decennier. Särskilt fokus läggs på hur döden skildras i gruvarbetarnas sånger. Musiken jag analyserar är företrädesvis gruvarbetarsånger som samlats in av folklorister och som arkiverats i Library of Congress i Washington D.C. Dessa sånger har utgjort en betydelsefull del i appalachiansk folkmusiktradition, men också legat till grund för nytolkningar i senare tiders countrymusik. På så sätt hoppas jag kunna problematisera den idealiserade bild av den maskuline gruvarbetaren som inte är ovanlig inom såväl populärkultur som hos Donald Trump.

### **Gruvarbetarnas egna sånger**

På vilket sätt kan jag då se hur kolgruvearbetarna i sin egen sångtradition formar berättelser om sina liv och föreställningar om den verklighet under vilken de arbetade? Den amerikanske folklivsforskaren George Korson ägnade flera årtionden under 1900-talet åt att samla in gruvarbetarminnen och gruvarbetarsånger i Appalachernas gruvdistrikt. Korsons insamlade material har arkiverats i en särskild samling i Library of Congress i Washington D.C. Han betonar att det fanns en överrepresentation av strejk- och gruvolycksmotiv i de insamlade sångerna, det vill

---

<sup>7</sup> Se t. ex. Blomberg 1995, s. 47ff.

<sup>8</sup> Se t. ex. Blomberg 1995, s. 70f; Horgby 1997 s. 151.

<sup>9</sup> Robert Shogan, *The Battle of Blair Mountain. The Story of America's Largest Labour Uprising*, Boulder 2004, s. 50.

såga dramatiska händelser som bröt vardagslivet.<sup>10</sup> Däremot är det svårare att hitta motiv där den muskelstarke, orädd och av andra maskulina ideal präglade gruvarbetaren framträder. Däremot går det att finna sådana skildringar i mer kommersiella former av musik.<sup>11</sup>

Bland de otaliga sånger som Korson spelade in under sina resor i Appalacherna är några utgivna av Library of Congress på albumet *Songs and Ballads of the Bituminous Miners*. Samtliga spelades in under en forskningsresa 1940.<sup>12</sup> Korson har framför allt analyserat dem såsom reflektioner av gruvarbetares liv med arbetsprocess, olyckor, facklig kamp och alkoholbruk som ledande motiv. Men de kan utöver detta också analyseras utifrån ett maskulinitetsperspektiv. Hur bidrar de till konstruktionen av en gruvarbetarmanlighet, och på vilket sätt reflekterar de en sådan?

Många dimensioner av gruvarbetet och arbetarnas liv lyser genom i sångerna. "Blue Monday" handlar till exempel om gruvarbetarnas alkoholvanor som leder till att kvaliteten på arbetsprestationer minskar och olycksriskerna ökar drastiskt dagen efter en alkoholfylld helg. Men den hyllar inte alkoholen, utan i stället finns en tydlig sensmoral med en betoning på att det med hjälp av nykterhetsrörelsen går att lämna alkoholkulturen för ett mer skötsamt liv som står i bjärt kontrast till missbruk och våldsutövande gentemot familjen.<sup>13</sup> På så sätt kan också risken för olyckor och död minskas genom gruvarbetarens eget medvetna handlande. I refrängen sjunger Michael F Barry:

But it's always the same blue Monday  
Blue Monday after pay.  
Your shots are bad and your buddy is mad,  
And the shaft will work all day.  
Now I'll have no more blue Mondays  
To make my hair turn gray;  
I'll join the white ribbon and then I'll be givin'  
Me wife the whole of my pay.<sup>14</sup>

Skötsamheten knyts i slutet av sången också ihop med vikten av facklig organisering och kollektiv kamp för bättre löner. Till den skötsamhet som illustreras i "Blue Monday" kan jag därtill koppla andra viktiga ledmotiv i gruvarbetarnas egna sånger; som till exempel betoningen av arbetsamhet, flit, plikt, mod och uppoffringar för att kunna fungera som en manlig familjeförsörjare. En sådan sång är "The Hard Working Miner" som betonar nödvändigheten av plikt och flit för att kunna upprätthålla mannen som familjeförsörjare. Plikten blir emellertid gruvarbetarens död. De två första verserna lyder:

The hard working miners  
Their dangers are great,  
And many while working

---

<sup>10</sup> George Korson, *Coal Dust on the Fiddle. Songs and Stories of the Bituminous Industry*, Hatboro 1965 (1943), s. 15, 142f.

<sup>11</sup> Mats Greiff, "He leaves his companion, And little ones too, To earn them a living, As all miners do'. Maskulinitetsuttryck i sånger om kolgruvearbete i Appalacherna". i *Plats för makt. En vänbok till Monika Edgren*, Lund 2018.

<sup>12</sup> *Songs and Ballads of the Bituminous Miners*, LP, Library of Congress AFS L60, texthäfte R65-3522.

<sup>13</sup> En liknande sensmoral finns i många svenska skillingtryck om alkoholens fördärv. Se Karin Strand, *Brott, tiggeri och brännvins fördärv. Studier i socialt orienterade visor i skillingtryck*, Möklinta 2016, s. 221ff.

<sup>14</sup> *Songs and Ballads of the Bituminous Miners*, LP, Library of Congress AFS L60, texthäfte R65-3522.

Have met their sad fate,  
They're doing their duty  
As all miners do,  
Shut out from the daylight  
And darling ones too.

He leaves his companions  
And little ones too,  
To earn them a living  
As all miners do.  
And while he was working  
For those that he loved,  
The boulder that crushed him,  
It came from above.

I tredje versen är anknytningen till kristendomen tydlig. Den strävsamma gruvarbetaren har förtjänat en plats i himlen, dit Gud ska föra honom efter olyckan. Men familjebanden betonas också i döden med orden att Gud ska ha medlidande med de efterlevande barnen så att arbetaren kan känna sig trygg i sin himmel:

God be with the Miners,  
Protect them from harm,  
And shield him from danger  
With Thy dear strong arm.  
Then pity his dear children  
Wherever they be,  
And take him at last  
Up in heaven with Thee.<sup>15</sup>

Pliktuppfyllandet och gruvarbetarens offer för familjens överlevnad inleder "Sprinkle Coal Dust on my Grave", som i grunden är en hyllningssång till den legendariska fackföreningsledarinnan Mother Jones och "United Mine Workers Association". I första versen betonas gruvarbetarens villighet att offra sig själv på familjeförsörjningens altare:

I'm just an old coal miner  
And I labor for my bread,  
This story in my memory I've heard told,  
For the sake of wife and baby  
How a miner risks his life  
For the price of just a little lump of coal.<sup>16</sup>

I den efterföljande refrängen blir offret tydligt när temat övergår till själva begravningsakten med textraderna "Let the flowers be forgotten/Sprinkle coal dust on my grave".<sup>17</sup>

---

<sup>15</sup> *Songs and Ballads of the Bituminous Miners*, LP, Library of Congress AFS L60, texthäfte R65–3522.

<sup>16</sup> *Songs and Ballads of the Bituminous Miners*, LP, Library of Congress AFS L60, texthäfte R65–3522.

<sup>17</sup> *Songs and Ballads of the Bituminous Miners*, LP, Library of Congress AFS L60, texthäfte R65–3522.

”Sprinkle Coal Dust on my Grave” innehåller delvis samma arbetsprocessmoment som ”That Little Lump of Coal” Den handlar om det riskfyllda arbetet med att utvinna det sista kolet ur ett rum och beskriver arbetarens skräck inför den sortens arbetsdag:

Oh, he eats a hasty breakfast,  
Fills up his carbide flask,  
Picks up his lamp and bucket  
And he’s ready for his task,  
Says goodbye to wife and baby,  
Stops to kiss them at the door:  
He doesn’t know if he’ll see them  
In his life anymore <sup>18</sup>

Härigenom åskådliggörs den osäkerhet som omgav gruvarbetet. Olycksriskerna och döden som ständigt var närvarande i gruvarbetarnas liv påverkade dem dagligen: kanske är det en anledning till det myckna alkoholbruket som beskrivs i ”Blue Moday”, men också den dagliga oro som fanns om en överhuvudtaget skulle återvända till familjen efter arbetsdagens slut. Ibland uttrycktes detta som en oro för familjens framtida försörjning, men ibland också som en rädsla att inte få återse sina barn.

Rädslan för döden uttrycktes emellertid inte bara genom gruvarbetaren själv, utan också i sånger där gruvarbetarens familj uttrycker denna oro. Sången ”Dream of a Miners Child” finns i ett otal olika versioner och har sannolikt kommit till Nordamerika med invandrande brittiska gruvarbetare. Den gjordes delvis om för att också passa 1920-talets kommersiella skivmarknad. Sången handlar om en gruvarbetares dotter som haft drömmar om en olycka. Hon föreställer sig att det är en sanndröm och i refrängen ber hon pappan att stanna hemma från sitt arbete:

Oh, Daddy, don’r go to the mine today,  
For dreams have so often come true.  
Oh, Daddy, dear Daddy, please don’t go away  
I could never live without you.<sup>19</sup>

Barnperspektivet är tydligt redan på en av de absolut första skivinspelningarna med kolgruvetema från 1925. Där sjunger Trixie Smith en folklig sång, ”Mining Camp Blues”, om en flicka som varje kväll gick och mötte sin far vid gruvan:

It was late one evenin’ I was standin’ at the mine,  
Foreman said my daddy had gone down for his last, last time.  
Ev’ry day I waited, sad and worried as can be,  
Waitin’ for my daddy, thinkin’ he’d come back to me.  
He was a coal miner from his hat down to his shoes,  
And I’m nearly dyin’ with these minin’ camp blues.<sup>20</sup>

Sentimentaliteten i sången tangerar, som synes, ett annat vanligt tema, kvinnors och barns oro för den manlige gruvarbetaren. Att varje dag hysa oro för att maken eller fadern inte ska komma hem

---

<sup>18</sup> *Songs and Ballads of the Bituminous Miners*, LP, Library of Congress AFS L60, texthäfte R65–3522.

<sup>19</sup> *Muscle of Coal. Mining Songs from the Appalachian Coalfields*, s 23.

<sup>20</sup> *Muscle of Coal. Mining Songs from the Appalachian Coalfields*, s. 2.

efter arbetet. Såväl i gruvarbetarnas egna sånger som i den kommersiella populärkulturen har detta en plats. Det kan handla om mödrar, hustrur eller barn som uppmanar arbetaren att vara försiktig eller att helt enkelt inte gå ner i gruvan. På så sätt görs den hotande tragedin till något som drabbar familjen.

Döden och tillvaron i himmeln blir tydlig i Archie Conways sång "A Coal Miner's Goodbye". Conway hade skadats svårt av nedfallande stenmassor i en olycka och låg därefter svårt rörelsehindrad i sin säng och inväntade döden. Det var i denna situation han skrev sången om gruvarbetarens farväl och om tillvaron efter döden:

The Bible up there is the journal,  
And the members all know it is true:  
The contract up there is eternal –  
It was written for me and for you.

No strikes ever happen in heaven,  
The boss loves the men, I declare,  
The house is in order in heaven –  
I hope I shall see you up there.<sup>21</sup>

Men det finns också radikala sånger, som inte bara betonar plikt och offer utan även kamp för bättre villkor. I Sarah Ogdens "Come All You Coal Miners" som spelades in av Library of Congress 1937 sjunger hon om vikten av att bekämpa ett omänskligt kapitalistiskt system genom facklig kamp:

They take your very blood, they take our children's lives,  
Take fathers away from children and husbands away from wives,  
Coal miner, won't you organize, wherever you may be,  
Make this a land of freedom for workers like you and me.  
[...]  
I am a coal miners wife, I'm sure I wish you well,  
Let's sink this capitalist system in the darkest pits of hell.<sup>22</sup>

Enligt folkloristen Archie Green är sången inte primärt skriven som en protestsång, utan i första hand för att skildra Ogdens sorg efter att ha förlorat maken i en kolgruverelaterad lungsjukdom och ett barn på grund av svält.<sup>23</sup> Men samtidigt finns det en ilska över de arbetsvillkor och de strukturer gruvarbetaren och hans familj lider under.

I gruvarbetarnas egna sånger synes det som att teman som handlar om muskelstyrka och mod är mindre vanliga. Men det finns undantag. En av de äldsta sångerna är "The Avondale Mine Disaster", som skrevs och i stor upplaga spreds kort efter en gruvolycka som krävde 110 mäns liv.<sup>24</sup> Sångtexten ger uttryck för en agrar- och tidigkapitalistisk syn på den manlige arbetaren som den starke man, vilken familjens ekonomiska intäkter är beroende av. Kvinnor och barn ser, till skillnad från i senare sånger, med glädje och stolthet på när männen går ner i gruvan.

---

<sup>21</sup> *Songs and Ballads of the Bituminous Miners*, LP, Library of Congress AFS L60, texthäfte R65–3522.

<sup>22</sup> *Muscle of Coal. Mining Songs from the Appalachian Coalfields*, CD-box med bok, Big Stone Gap 2007, s. 16.

<sup>23</sup> Archie Green, *Only a Miner. Studies in Recorded Coal-Mining Songs*, Illinois 1972, s. 433.

<sup>24</sup> [www.hsp.org](http://www.hsp.org) (Historical Society of Pennsylvania)

I arbetarnas egna sånger är döden många gånger central, men då är det ett offer gruvarbetaren gör för sin familj. Döden framställs oftast inte som något som den maskuline gruvarbetaren heroiskt kämpar mot. Snarare finns det en tendens att gestalta döden som en katastrof för arbetaren och hans familj. Den framställs inte sällan i sentimentala termer som påminner om samma slags motiv i svenska skillingtryck.

Offerrollen, men också det egna ansvaret för sin och familjens överlevnad, tydliggjordes av Hobo Jack Adkins, en gruvarbetare som på 1940-talet skapade sig en karriär som sångare. I ”Thirty Inch of Coal” beskriver han gruvarbetarens arbetsvardag:

Grab a pick and a shovel bring your cap and light  
Don't forget the fuses and the dynamite  
Better wear your knee pads and your safety toes  
We're going to the truck mines where the coal is low<sup>25</sup>

I sista versen lyfts ansvaret för familjen fram. Att sköta säkerheten i arbetet blir centralt, inte främst då från arbetarens individuella perspektiv utan från familjens.

Timber up that heading, set the wedges tight  
Or your wife and children won't see you tonight  
Waiting is that mountain, as it always been  
Waiting is that mountain that's taken your kin<sup>26</sup>

Plikt, arbetsamhet, försörjning av familjen, gudsfruktan och oro för döden synes vara det centrala i de sånger som gruvarbetarna själva skapat.

### **Kommersiella sånger om kolgruvearbete**

Kolgruvearbetet har haft en betydelsefull plats i amerikansk kommersiell countrymusik. Knappast någon yrkesgrupp eller arbetsmarknadssektor överhuvudtaget har varit lika omsjungen i amerikansk populärkultur.<sup>27</sup> Kommersiella kolgruvearbetarsånger synes ha en annan karaktär, än arbetarnas egna. Här tenderar sånger om strejker eller hyllningar till fackliga organisationer vara mindre vanliga. Ett gemensamt drag för dem båda är dock sentimentaliteten, där döden, farlig arbetsmiljö och olyckor är vanligt förekommande inslag.

Det finns ett otal kommersiella sånger om det ohälsosamma gruvarbetet med dess särpräglade arbetsmiljö. Flera av de mera berömda countryartisterna från Appalacherna har tagit upp temat. För såväl Loretta Lynn, med sin uppväxt i en gruvarbetarfamilj, som Dolly Parton, med sin småbrukarbakgrund, har sånger om gruvarbetet varit angelägna teman. En artist som mera tydligt markerat en uttalad vänsterradikalism är Hazel Dickens, som också tagit aktiv del i gruvarbetarnas fackliga kamp för bättre arbetsvillkor. Dickens texter betonar teman som berör olyckor, yrkessjukdomar och för tidig död, något hon har erfarenheter av från sin egen familj.<sup>28</sup>

<sup>25</sup> *Muscle of Coal. Mining Songs from the Appalachian Coalfields*, s. 19.

<sup>26</sup> *Muscle of Coal. Mining Songs from the Appalachian Coalfields*, s. 19.

<sup>27</sup> *Music of Coal. Mining Songs from the Appalachian Coalfields*, s. i.

<sup>28</sup> Om Loretta Lynn se Loretta Lynn, *Coal Miner's Daughter*, New York 1976; om Dolly Parton se Mats Greiff, ”Gycklare och socialrealistisk skildrare. Karnevalism, klass och genus hos Dolly Parton”, *Kulturella perspektiv. Svensk etnologisk tidskrift* 2009:3–4; om Hazel Dickens se Hazel Dickens & Bill C Malone, *Working Girl Blues. The Life & Music of Hazel Dickens*, Urbana 2008.

Merle Travis, uppvuxen i ett gruvarbetarsamhälle i västra Kentucky, skrev två countryklassiker på gruvarbetarteman.<sup>29</sup> I "Dark as a Dungeon" pekar han på hur gruvarbete är djupt rotat i en mans själ, men lyfter samtidigt fram den dåliga arbetsmiljön och uppmanar män att inte gå ner i de svarta fängelsehållorna.

Come and listen you fellows, so young and so fine,  
And seek not your fortune in the dark, dreary mines,  
It will form as a habit and seep in your soul,  
Til the strain of your blood is as black as the coal.

It's dark as a dungeon damp as the dew  
The danger is double and the pleasures are few  
Where the rain never falls, where the sun never shines  
It's dark as a dungeon way down in the mine.

There's many a man that I've known in my day  
Who lived just to labor his whole life away  
Like a fiend with his dope and a drunkard his wine  
A man will have lust for the lure of the mine.<sup>30</sup>

Den mest kända av Travis sånger är "Sixteen Tons" som visserligen betonar ofriheten och beroendet av gruvbolaget, men också manligheten i den välkända strofen "a poor man is made out of muscle and blood". Därigenom finns till skillnad från i gruvarbetarnas egna sånger något som bidrar till att konstruera det slag av maskulinitet som förknippas med den starka muskulösa kroppen och ett stort mod. I hans sånger knyts arbetet inte till familjeförsörjning utan till ett slags manlighet där kroppen, men också gruvans lockelse, är central.

I Sara Evans "Coalmine" från 2005 framkommer i refrängen hur detta slag av manlighet kan bli föremål för ett kvinnligt begär:

Coalminer, covered with dust  
T-shirt tied, all muscled up  
All mine, head to toe  
Come on, come on, a whistle, blow  
I can't wait to get him home  
Ain't gonna have nothing but the supper on  
Gonna keep him busy 'til its time  
That he goes back to that coalmine<sup>31</sup>

Idealet med den starke muskulöse gruvarbetaren framgår också i en av verserna där hans manlighet ställs mot tjänstemannens:

I don't want no white collared man  
Midnight I like calloused hands  
To keep me busy till it's time

---

<sup>29</sup> Bill C Malone, *Don't Get above Your Raisin'. Country Music and the Southern Working Class*, Urbana 2006, s. 43.

<sup>30</sup> *Muscle of Coal. Mining Songs from the Appalachian Coalfields*, s. 15.

<sup>31</sup> <https://www.azlyrics.com/lyrics/saraevans/coalmine.html>, 2018-02-07.



Til he goes back to that coalmine.<sup>32</sup>

På så sätt utgör den moderna countrymusiken en arena som kan bidra till upprätthållandet av en traditionell syn på hegemonisk maskulinitet – även om delar av den också problematiserar densamma. Den kan lyfta fram den muskulöse gruvarbetarkroppen som symbolisk för en arbetarmanlighet, till vilken också Donald Trump kunde anknyta i sin valkampanj med mottot att göra USA stort igen. Arbetarens muskler blir en symbol för nationens styrka, medan den gråtande arbetarfamiljen och gruvarbetaren som offerar sitt liv och dör i en olycka eller av ”svarta lungan” får en mindre framträdande plats såväl i kommersiell musik som i Trumps retorik.

## Slutord

Utifrån de berättelser som formats av gruvarbetare i olika intervjuprojekt synes det som att det under åren kring 1930 fanns ett tredubbelt hot mot den materiella grunden för den hegemoniska rurala maskuliniteten i Appalacherna. För det första var männens ställning som agrara familjeförsörjare hotad. För det andra tvingades många män lämna småbrukartillvaron för att i stället försöka finna lönearbete, en tillvaro som var sammankopplad med högre grad av tvång, och som därmed stod i direkt motsättning till en mer självbestämmande rural maskulinitet. Denna process hade dock pågått sedan 1870-talet. För det tredje förändrades arbetsprocessen i kolgruvorna. Arbetets frihet var hotad genom mekanisering och av att en mera genomgående disciplinering och kontroll av arbetet genomfördes. På så sätt skedde inskränkningar av männens frihet och autonomi.

Vid min analys av den sångskatt som skapats bland kolgruvearbetare och i gruvstäderna framkommer det att de inte uttrycker en nostalgiburen längtan tillbaka till det agrara livet och dess hegemoniska maskulinitet.<sup>33</sup> I stället betonas i sångerna ofta företeelser som plikt, arbetsamhet, flit, gudfruktighet och skötsamhet – allt för att uppfylla familjeförsörjarens plikter såsom de formats i en kapitalistisk ekonomi. Det farliga gruvarbetet blir det offer arbetarna gör för att kunna leva upp till denna roll. Därmed skapas också en alternativ maskulinitet där den i populärkulturen vanliga företeelsen att knyta samman gruvarbetarmanlighet med mod och muskelstyrka knappast syns. Härigenom skapas ett annat slags maskulinitet än den gängse rurala; en maskulinitet som betonar skötsamhet, försörjning och självuppoffring i ett kapitalistiskt samhälle, men där också element av svaghet och uppenbar rädsla för döden är uppenbar.<sup>34</sup>

Inom den professionaliserade och kommersialiserade countrymusiken upprätthålls i mycket högre grad en rural maskulinitet med cowboymyten som ett centralt tema.<sup>35</sup> Här läggs större tyngdpunkt på det som i svenska undersökningar förknippats med en gruvarbetarmaskulinitet: mod, oberoende och den muskulösa kroppen. Detta är företeelser som ligger närmare en rural hegemonisk maskulinitet, vilket i sig inte är särskilt uppseendeväckande. Countryn, när den i mer modern form skapades på 1920- och 30-talen, var en motreaktion på den industrialisering, urbanisering och mekanisering som vid den tiden sågs som ett hot mot ett äldre sätt att leva. Direkt eller indirekt

<sup>32</sup> <https://www.azlyrics.com/lyrics/saraevans/coalmine.html>, 2018-02-07.

<sup>33</sup> För en beskrivning av denna se t. ex. Ann-Catrin Östman, ”Bonden”, i *Män i Norden. Manlighet och modernitet 1840-1940*, Jörgen Lorentzen & Claes Ekenstam (red.), Möklinta 2006.

<sup>34</sup> För ett resonemang om alternativ maskulinitet se t. ex. Emma Pihl Skoog, *Kraftkarlar och knockouts. Kraftsporter, kropp och klass i Sverige 1920-1960*, Stockholm 2017, s. 137ff.

<sup>35</sup> Se t. ex. Bill C Malone, *Singing Cowboys and Musical Mountaneers. Southern Culture and the Roots of Country Music*, Athens 2003; Mats Greiff, ”Hur countrymusik formades till en manlig arena. Ett försök till omvärdering av betydelsen av ’The Bristol Sessions’” i *Intro: En antologi om musik och samhälle*, Johan A. Lundin (red.), Malmö 2012.

motstånd mot dessa förändringsprocesser är därför ett genomgående tema i många countrysånger.<sup>36</sup>

Det är också denna kommersiella countrymusik som nått absolut flest lyssnare i det tidiga 2000-talets amerikanska samhälle. På så sätt lever den bild av den maskuline gruvarbetaren som formats här kvar och kan tas upp av politiker som Donald Trump när han utifrån sin position definierar den amerikanska arbetarklass han talar till. Huruvida den själv känner igen sig är en annan sak.

---

<sup>36</sup> Gerald Haslam, *Workin' Man Blues. Country Music in California*, Berkeley 1999, s. 10.